

Grönt kulturarv i framtidens lantbruk

- odling och kunskapsutveckling på Färsna gård

Norrtälje Naturcentrum har inom ramarna för projektet Grönt kulturarv i framtidens lantbruk sedan 2018 dels ordnat seminarier och fältvandringar och dels odlat för uppförökning och demonstration på Färsna gård. Idén har varit att väcka intresset för kulturarvsgrödor bland lantbrukare för att de i sin tur ska ges möjligheten att på ett lönsamt sätt bruka åkermark i framför allt skogsbygd. Ett aktivt åkerbruk skapar den landskapsstruktur som är en av förutsättningarna för bevarandet av den biologiska mångfalden. Från och med 2022 är odlingen på Färsna en del av projektet *Roslagskorn* i vilket vi arbetar för att utveckla ett lokalt matvarumärke.

Fältvandring på Färsna gård 27 juli 2020.

Varför kulturarvssorter?

Kulturarvssorter av exempelvis spannmål och baljväxter är på stark framfart och intresset från både lantbrukare och konsumenter växer ständigt. En av förtjänsterna för lantbrukaren är möjligheten att sälja till ett betydligt högre pris, spannmålen kan säljas för så mycket som tre gånger priset för motsvarande ekologiskt odlade spannmål. Man kan som odlare också uppskatta att de äldre sorterna kräver mindre växtnäring, är mer torktåliga och konkurrerar ut ogräs bättre. För konsumentens del är det kanske i första hand smakerna och näringsrikedomen, men många ser också värdet i att bidra till bevarandet av ett kulturarv och att gynna ett hållbart jordbruk. På SLU Ultuna inleddes 2019 ett forskningsprojekt som syftar till att ta reda på mer om nyttan av odling av äldre spannmålssorter, ett tecken på hur viktig frågan är just nu och inspiration för oss som väljer att se detta som mer än en övergående trend!

Grönt kulturarv som naturvård

Ur vårt naturvårdsperspektiv ser vi att odling av alternativa grödor skulle kunna höja lönsamheten för spannmålsodlare, även de som arbetar småskaligt, och en högre lönsamhet skulle i sin tur kunna leda till ett mer aktivt åkerbruk som gynnar den biologiska mångfalden. Eftersom äldre sorters spannmål odlas utan insatsvaror som mineralgödsel och växtskyddsmedel skulle en utökad odling av dessa kunna medföra mer av kretslopp på gårdarna samt ett större behov av djurbesättningar som betar naturbetesmarker. Med inslag av äldre sorter kan lantbrukaren bidra till bevarandet av kulturarvet, minskning av insatser i form av växtskydd och mineralgödsel, samt en större biologisk mångfald i odlingslandskapet.

Kunskapsutveckling, uppförkning och ett nytt matvarumärke

Odlingen vi genomfört hittills på Färsna hade aldrig blivit av utan hjälpen från Veterantraktorklubben. Tack vare deras ideella krafter har vi under åren dels lyckats producera skapliga skördar men framför allt har vi tillsammans utvecklat både maskinparken och den samlade kunskapen om jordbruk. 2018 ordnade vi ett heldagsseminarium och en studieresa med fältvandring och besök på en kvarn. 2020 erbjöd vi odlare en fältvandring på Färsna gård och en nationell webinarieriserie som går att ta del av på vår YouTube-kanal.

Utöver att odla ser vi i år fram emot att fortsätta utveckla maskinpark och hantering av grödor i vårt levande museum för äldre jordbruksredskap. Aktiviteterna har genom åren finansierats av Landsbygdsprogrammet, länsstyrelsen i Stockholm, Norrtälje kommun och Riksantikvarieämbetet. 2022-24 har vi finansiering till att etablera matvarumärket Roslagskorn och vi hoppas nu få se ännu flera gårdar som ställer om till ett mer aktivt åkerbruk genom att odla äldre spannmålssorter som vi uppförkat och skänkt som bidrag!

Vackert ekipage - Åke Lundin från Veterantraktorklubben sår spannmål.

Projektledare Tobias Nilsson nås på tel: 070-999 63 25 eller e-post: tobias@norrtaljenaturcentrum.se

Instagram: [@naturcentrum](https://www.instagram.com/naturcentrum) Facebook: [Norrtälje Naturcentrum](https://www.facebook.com/NorrtaljeNaturcentrum) [#kulturarvfärsna](https://www.facebook.com/kulturarvfärsna) [#roslagskorn](https://www.facebook.com/roslagskorn)

www.norrtaljenaturcentrum.se

NORRTÄLJE
NATURCENTRUM

Med stöd från:

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Hitta grödorna med hjälp av kartan!

Den röda punkten visar anslagstavlans position.

1. Norrgärdet, västra - 'Lantvete Uppsala' och 'Östgöta gråråg' UTGÅNGNA!
2. Norrgärdet, östra - Träda
3. Övre Sandarn - Vithavre 'Örn', 'Roslags svarthavre' i samodling med ärter, samt vit emmer
4. 'Brygghusgärdet, östra - Naket korn 'Kuoreton' och 'Speltvete Gotland'
5. Brygghusgärdet, västra - Demo-odling med 19 olika spannmålssorter